

Research Performance Appraisal

Somwung Pitiyanuwat

ABSTRACT

The purposes of this article is to present the concepts and methods of research performance appraisal in order to develop and achieve the best quality of research. This article consists of nature and characteristics of research ; the state of research utilization in education and the concept and methods of research performance appraisal. Specifically, the research performance appraisal would be divided into three types namely as research proposal appraisal, formative research performance appraisal and summative performance appraisal. Finally the appraisal instruments were recommeaded by the author.

การประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัย

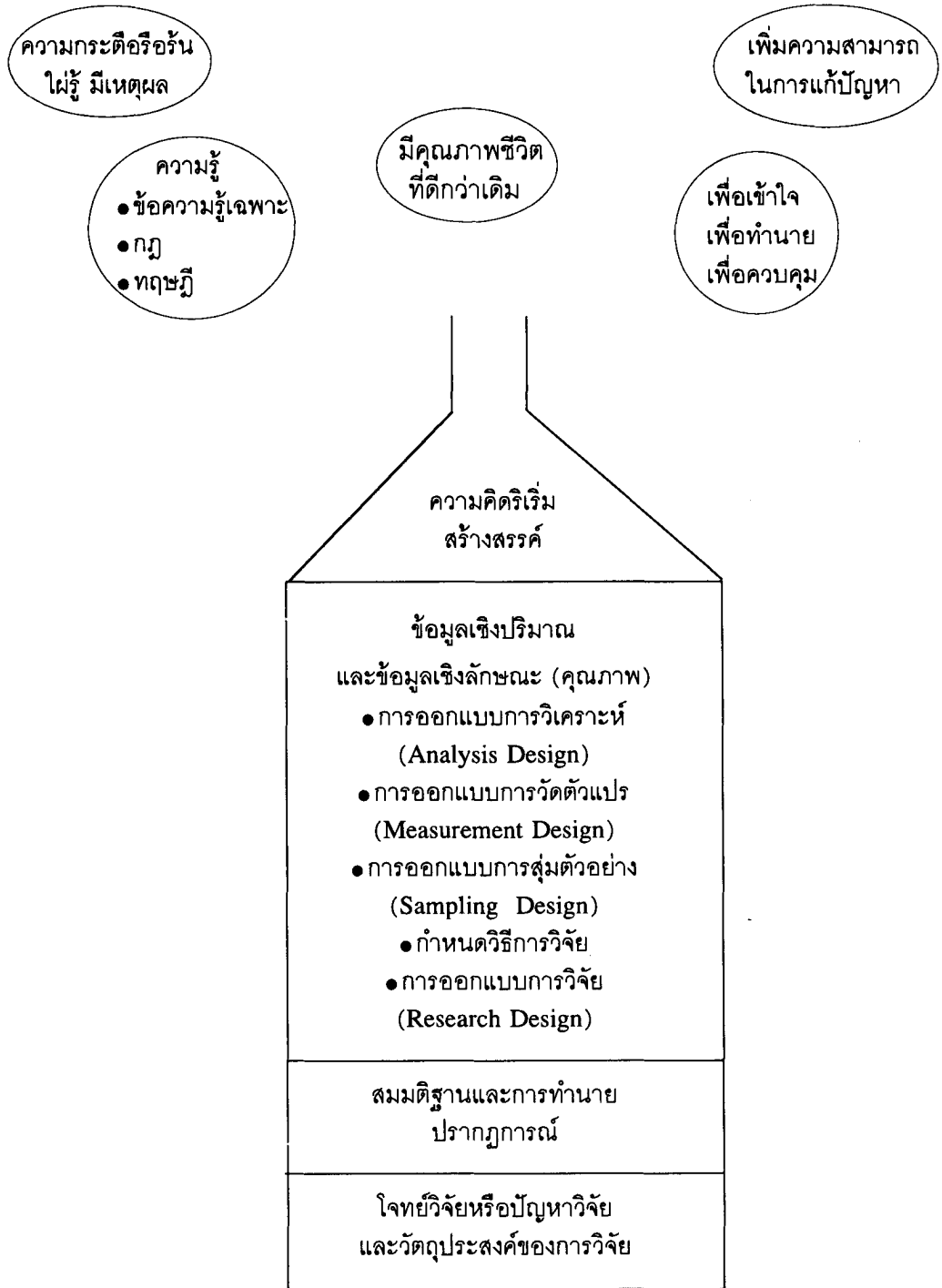
สมหวัง พิธิยานุวัฒน์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอแนะในทัศนและวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัย เพื่อพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพซึ่งประกอบด้วย ลักษณะและธรรมชาติของการวิจัย สภาพของการใช้ผลวิจัย และมโนทัศน์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การประเมินย่อย 3 ประเภท คือ การประเมินข้อเสนอโครงการวิจัย การประเมินความก้าวหน้าของงานวิจัย และการประเมินผลงานวิจัย โดยที่ผู้เขียนได้เสนอแบบประเมินการวิจัยในแต่ละประเภทด้วย

ความนำ

ศาสตร์ทุกสาขาประกอบด้วยองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ศัพท์เฉพาะศาสตร์ (Terminology) และวิธีการแสวงหาความรู้ (Modes of Inquiry) เพื่อให้ได้องค์ความรู้เพิ่มเติม สร้างความเข้มแข็งให้กับศาสตร์นั้น ๆ วิธีการแสวงหาความรู้ในที่นี้ก็คือการวิจัยนั่นเอง การวิจัยจึงเป็นกระบวนการได้มาซึ่งข้อความรู้ที่เชื่อถือได้ อันเป็นการแสวงหาความรู้ใหม่ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ด้วยวิธีการที่เป็นระบบ เป็นที่ยอมรับของแต่ละศาสตร์ ข้อความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยก็คือผลงานวิจัยนั่นเอง จะได้รับการสะสมและตรวจสอบความรู้ความจริง เพื่อสรุปเป็นหลักการ หลักเกณฑ์ ทฤษฎี ตลอดจนแนวปฏิบัติอื่นที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถอธิบาย พยากรณ์ และควบคุมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงกล่าวกันว่าการศึกษาวิจัยเป็นกระบวนการนำมาซึ่งยอดของความรู้ และยอดของความรู้นี้มีได้มุ่งเพื่อสนองความก้าวหน้าของวิทยาการตามความต้องการของบุคคลใด บุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วต้องการให้ยอดความรู้จากการวิจัยนี้เป็นประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติทั้งปัจจุบันและอนาคตให้มากที่สุด ทำอย่างไรจึงจะทำให้มีการนำผลการวิจัยเพื่อไปใช้ในการบริหารงานอย่างกว้างขวาง แทนที่จะปล่อยให้แก่นักวิจัยซึ่งเป็นผู้ผลิตผลงานวิจัยเป็นผู้ใช้และชื่นชมผลงานที่ตนเองผลิตแต่ผู้เดียว งานวิจัยที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ต้องเป็นการวิจัยที่มีคุณภาพ ประเด็นก็คือเราจะทราบคุณภาพของงานวิจัยได้อย่างไร ทำอย่างไรจึงจะมีการปรับปรุงการปฏิบัติงานวิจัยเพื่อคุณภาพของงานวิจัย ในบทความนี้มุ่งที่จะนำเสนอแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพงานวิจัยและเพื่อตัดสินคุณภาพและคุณค่าของงานวิจัยก่อนพิจารณาตัดสินใจนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์สมควรความมุ่งหมาย ก่อนที่จะนำเสนอสาระของการประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัย ผู้เขียนได้นำเสนอธรรมชาติและลักษณะสำคัญของการวิจัยและสภาพของการใช้ผลการวิจัยที่ผ่านมา เพื่อนำไปสู่ประเด็นและมิติในการประเมินการปฏิบัติงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การประเมินข้อเสนอโครงการวิจัย การประเมินความก้าวหน้าของงานวิจัย และการประเมินผลงานวิจัย

รูปที่ 1 จุดหมาย วัตถุประสงค์และกระบวนการวิจัย (เพิ่มเติมจากแผนภาพของศาสตราจารย์ นายแพทย์ จรัส สุวรรณเวลา เรื่อง การวิจัยคืออะไร)

ลักษณะของการวิจัย

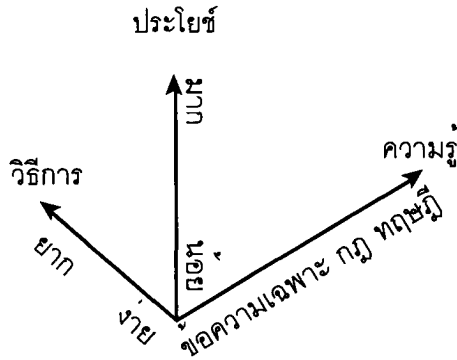
1. จุดหมาย วัตถุประสงค์ และกระบวนการวิจัย

จากรูปที่ 1 การวิจัยเริ่มต้นจากปัญหาวิจัยหรือโจทย์ที่นักวิจัยมุ่งแสวงหาคำตอบ ความสำคัญและความเป็นจริงของปัญหาวิจัยซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ถ้าเริ่มต้นด้วยการคัดเลือกปัญหาวิจัยที่ไม่เป็นปัญหา ไม่เป็นจริง และไม่สำคัญ การวิจัยเรื่องนั้นก็คงจะปราศจากคุณค่า จากปัญหานั้นนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย และคาดคะเนคำตอบที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย ตลอดจนระบุปรากฏการณ์ที่น่าจะเกิดขึ้น ถ้าสมมติฐานเป็นจริงขั้นตอนต่อมาคือการออกแบบวิจัย ซึ่งประกอบด้วยวิธีการคัดเลือกหรือกำหนดวิธีการวิทยาการวิจัยที่เหมาะสม การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง การออกแบบการวัดตัวแปร และการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งข้อมูลในการวิจัยมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงลักษณะหรือคุณภาพ ความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลจึงเป็นเรื่องสำคัญที่นำไปสู่การตอบปัญหาวิจัย อย่างไรก็ดีในทุกขั้นตอนของการวิจัย นักวิจัยจะต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างมาก ซึ่งจะทำให้การวิจัยเรื่องนั้นเป็นการวิจัยที่มีชีวิตชีวา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อความรู้หรือผลวิจัย ซึ่งความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อความรู้เฉพาะ กฎหรือทฤษฎี ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ การวิจัยทำให้นักวิจัยกระตือรือร้น ใฝ่รู้ มีเหตุผล เป้าหมายระยะยาวของการวิจัย คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ปัญหาและทำให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม ตลอดจนสร้างความเป็นปึกแผ่นให้ศาสตร์สาขาต่าง ๆ

โดยสรุป การวิจัยมีจุดหมายเพื่อช่วยให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ กระตือรือร้น ใฝ่รู้ มีเหตุผล มนุษย์มีวิธีแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม ตลอดจนเพื่อสร้างความก้าวหน้า ความเป็นเลิศทางวิชาการ ส่วนวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้นเพื่อช่วยให้มนุษย์เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ สามารถทำนายปรากฏการณ์ได้อย่างแม่นยำ ตลอดจนสามารถควบคุมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ ในด้านกระบวนการวิจัยเริ่มด้วยโจทย์หรือปัญหาวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการออกแบบวิจัย เพื่อตอบโจทย์ปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้ นักวิจัยจะต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อริเริ่มสิ่งใหม่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย

2. สามมิติของการวิจัยเชิงประจักษ์

การวิจัยเชิงประจักษ์ หมายถึงการแสวงหาข้อความเป็นจริงหรือเชื่อถือได้ โดยอาศัยการสังเกต หรือจากข้อมูลเป็นสำคัญ ธีระ อาชวเมธี (2529 : 33) ได้เสนอว่าการวิจัยเชิงประจักษ์มี 3 มิติ ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 สามมิติของการวิจัยเชิงประจักษ์

จากรูปที่ 2 การวิจัยประกอบด้วยมิติของความรู้ ในมิตินี้เราต้องการพิจารณาผลวิจัยเป็นจริงหรือเชื่อถือได้เพียงใด และอยู่ในระดับใด โดยทั่วไปแบ่งความรู้เป็น 3 ระดับ คือระดับข้อความเฉพาะ ซึ่งเป็นข้อความที่กล่าวถึงสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานที่จำกัดในเวลาจำกัด และสำหรับวิธีที่จำกัด เช่น น้ำในแก้วนี้เดือดที่ 100°C บนโต๊ะผมเมื่อเวลา 10.00 น. วันนี้ เป็นต้น ความรู้ระดับที่ 2 ระดับกฎ ซึ่งเป็นข้อความที่กล่าวถึงสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ในธรรมชาติที่มีขอบเขตของสถานที่ เวลา หรืออื่น ๆ กว้างขวางจากข้อความเฉพาะเช่น น้ำบริสุทธิ์ใด ๆ ที่ตั้งไฟ ใด ๆ ที่มีความดัน 1 บรรยากาศ จะเดือดที่ 100°C ไม่ว่าจะใช้เวลาใด ๆ เป็นต้น ความรู้ระดับที่ 3 คือ ทฤษฎีในการวิจัยเชิงประจักษ์ ทฤษฎีหมายถึงข้อความหรือกลุ่มของข้อความที่ใช้อธิบายหรือทำนายกฎ (Laws) ต่าง ๆ ในการอธิบายหรือทำนายจะต้องใช้วิธีนิรนัย (Deduction) เช่น ทฤษฎีของเซอร์ไอแซคนิวตันที่เกี่ยวกับแรงและความโน้มถ่วง ทฤษฎีนี้สามารถใช้อธิบายกฎการโคจรของดาวเคราะห์ในสุริยจักรวาล และยังสามารถทำนายกฎต่าง ๆ ทางกลศาสตร์ได้ มิติความรู้น่าจะเป็นมิติที่ควรแก่การพิจารณามากที่สุด ความรู้ที่ได้มาย่อมประยุกต์ได้เสมอ ถ้าผู้ประยุกต์มีความสามารถยิ่งเป็นความรู้ระดับสูงก็ยิ่งมีโอกาสประยุกต์ได้มากขึ้น

มิติที่ 2 เป็นมิติทางวิธีการ โดยการพิจารณาว่า วิธีการวิจัยที่ใช้ในการได้มาซึ่งความรู้ มีความซับซ้อนหรือยุ่งยากเพียงใด โดยพิจารณาจากการลงทุนลงแรง การใช้เวลา ความซับซ้อนของเครื่องมือจักรกลที่ใช้ในการวิจัย ความซับซ้อนของสถิติหรือคณิตศาสตร์ที่ใช้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามความยากง่ายในการได้ความรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับความรู้เสมอไป

มิติที่ 3 มิติทางประโยชน์ โดยพิจารณาว่าการวิจัยนั้นให้ประโยชน์เพียงใด เป็นประโยชน์สำหรับชุมชนสังคม หรือมนุษยชาติเพียงใด การวิจัยประยุกต์อาจพิจารณาประโยชน์ของการวิจัยได้อย่างชัดเจน แต่ผลการศึกษาพื้นฐานอาจพิจารณาประโยชน์เชิงประยุกต์ได้ยาก ยกเว้นแต่ต้องมีการ

ประยุกต์ความรู้เหล่านั้นให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง โดยทั่วไปแล้วประโยชน์ของการวิจัยไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับของความรู้หรือระดับความยากง่ายของการวิจัยขึ้นนั้นเสมอไป

3. บทบาทและความสำคัญของการวิจัย

3.1 การวิจัยกับการพัฒนาประเทศ

3.1.1 ความรู้คืออำนาจ

เราทราบแล้วว่า การวิจัยเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้ ความรู้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การทหาร และด้านอื่น ๆ ย่อมนำไปสู่ประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง เป็นที่เชื่อถือในสังคมโลก จึงกล่าวได้ว่า ประเทศที่จะพัฒนาได้จะต้องเป็นประเทศที่มีความรู้ในสรรพวิทยาการต่าง ๆ ประดุจคำกล่าวที่ว่า “*ความรู้คืออำนาจ*” นั่นเอง

3.1.2 การจัดการทรัพยากรสินทางปัญญา

การวิจัยก่อให้เกิดความรู้หรือทรัพยากรสินทางปัญญา ประเทศที่พัฒนา คือประเทศที่สามารถส่งออกความรู้และเทคโนโลยี เพื่อนำรายได้เข้าสู่ประเทศ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สังคมดีขึ้น และประเทศชาติมั่นคงมากยิ่งขึ้น

จึงนับได้ว่าการวิจัยมีบทบาทในการพัฒนาประเทศโดยตรง และเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติด้วย

3.2 การวิจัยกับความเป็นเลิศทางวิชาการ

ดังที่ได้กล่าวแล้ว การวิจัยเป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งความรู้ ความรู้ที่สะสมจะทำให้ห้องค์ความรู้ในแต่ละศาสตร์ แต่ละสาขา แข็งแรงเป็นปึกแผ่น อันนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ วิชาการที่มีความเป็นเลิศ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และอื่น ๆ ซึ่งทำให้สังคมและประเทศชาติเจริญพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ

3.3 การวิจัยกับการพัฒนาคนและพัฒนางาน

กระบวนการวิจัยทำให้ผู้ทำวิจัยได้มีการวางแผนเตรียมการและดำเนินการอย่างเป็นระบบ กระบวนการวิจัยทำให้ผู้วิจัยต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความซื่อสัตย์ มีความอดทนพยายามเพื่อให้ได้ความรู้ที่มีคุณภาพ และเกิดประโยชน์ ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ผลจากการวิจัยทำให้ผู้วิจัยเกิดความปิติ ความกระตือรือร้น ใฝ่รู้และมีเหตุผล นับได้ว่าการศึกษาวิจัยมีบทบาทในการพัฒนาผู้วิจัยให้เป็นคนที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนางานต่าง ๆ ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผน การกำหนดกลยุทธ์ การนำแผนสู่ปฏิบัติและการตัดสินใจอนาคตของโครงการ และแผนงานต่าง ๆ การ

ตัดสินใจที่ถูกต้อง จำเป็นต้องมีสารสนเทศหรือความรู้ที่มีคุณภาพ จึงนับได้ว่าการวิจัยมีบทบาทในการพัฒนางานและพัฒนาค้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพของการใช้ผลการวิจัย

การวิจัยเป็นประโยชน์โดยตรงต่อนักบริหารและนักวิชาการโดยทั่วไป กล่าวคือสามารถนำงานวิจัยไปใช้ปรับปรุงแก้ไขทั้งในด้านนโยบายการบริหาร และการส่งเสริมคุณภาพ การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถ้านักวิจัยและผู้บริหารได้ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ผลงานวิจัยก็จะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการวิจัยและการบริหาร เพราะการวิจัยจะทำให้เกิดความคิดความเข้าใจใหม่ ซึ่งผู้บริหารจะนำไปใช้เป็นหลักในการตัดสินใจ เป็นการช่วยให้การปฏิบัติงานได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การนำผลการวิจัยไปใช้มีความสำคัญมากต่อการวิจัย เพราะถ้าไม่มีการนำผลวิจัยไปใช้แล้ว การวิจัยก็จะเป็นเรื่องฟุ่มเฟือย และนักวิจัยก็จะหมดกำลังใจ การนำผลวิจัยไปใช้สามารถพัฒนาได้ 2 ด้าน คือ นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรคองค์แห่งความรู้ เพื่อประโยชน์ของการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะการวิจัยค้นคว้าเพื่อที่จะบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ไปสร้างองค์แห่งความรู้ขึ้นเพื่อใช้สอยในประเทศไทยยังมีน้อย การวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการนั้น สังคมไทยต้องการมาก และในขณะเดียวกันการวิจัยที่มุ่งส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการนี้ก็มีอยู่ไม่น้อยที่นำไปประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาสังคม ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นการนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาสังคม เป็นพื้นฐานในการวางนโยบายไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ (วิจิตร ศรีสอาน, 2519)

จากการสัมภาษณ์กรรมการสาขาต่าง ๆ ของสภาวิจัยแห่งชาติจาก 10 สาขา จำนวน 153 คน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 43.75 เห็นว่ามีการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางราชการพอสมควร โดยที่กลุ่มหนึ่งเห็นว่ามีผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาได้ในระยะยาว กลุ่มที่สองเห็นว่า ผลการวิจัยใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้มาก ทั้งในด้านการศึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ และกลุ่มที่สามเห็นว่า ผลจากวิจัยมีประโยชน์มาก ถ้ารัฐบาลยอมรับและนำผลการวิจัยไปใช้ (สมศักดิ์ วิราพร, 2513) ในปี พ.ศ. 2521 ทวีป อภิสสิทธิ์ ได้ศึกษาลักษณะและปริมาณการนำผลวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารวิทยาลัยครูที่เปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี จำนวน 17 แห่ง พบว่าผู้บริหารวิทยาลัยครูทุกตำแหน่ง โดยเฉลี่ยนำผลการวิจัยการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังมีช่องว่างระหว่างนักวิจัย และผู้ใช้ผลวิจัย ในด้านการสำรวจการนำผลวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยที่ได้รับทุนจากสำนักงานสถิติแห่งชาติจำนวน 295 เรื่อง และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้ทุน 486 เรื่อง รวมทั้งสิ้นเป็นงานวิจัย 781 เรื่อง แยกเป็นงานวิจัยสาขาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 80 สังคมศาสตร์ ร้อยละ 16 และมนุษยศาสตร์ ร้อยละ 4 ประมาณร้อยละ 75 เป็นวิจัยประยุกต์ และเป็นวิจัยบริสุทธิ์ร้อยละ 25 ในด้านการนำผลวิจัยไปใช้ พบว่าประมาณร้อยละ

44 ของงานวิจัยได้ถูกนำไปใช้แล้ว ประมาณร้อยละ 30 ยังไม่เคยนำไปใช้เลย ส่วนที่เหลือประมาณ ร้อยละ 26 ไม่แน่ใจว่าถูกนำไปใช้หรือไม่ ประมาณร้อยละ 76 ของงานวิจัยที่ถูกนำไปใช้ เป็นงานวิจัยประยุกต์ สำหรับลักษณะการนำไปใช้พบว่าประมาณร้อยละ 74 ถูกนำไปใช้ปฏิบัติการทางราชการ ประมาณร้อยละ 54 ถูกนำไปใช้อ้างอิง ประมาณร้อยละ 52 ถูกนำไปวิจัยต่อและมีเพียงร้อยละ 39 ที่ถูกนำไปแก้ไขปัญหาทางด้านสังคม ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาทัวไป สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 65 นำผลวิจัยไปใช้ด้านวิชาการโดยเฉพาะด้านการสอน นักวิชาการทั้ง ในและนอกสถาบันร้อยละ 87 นำผลวิจัยไปใช้อ้างอิง (มาลี สมธิสัมพันธ์ และคณะ, 2522)

ในด้านปัญหาในการใช้ผลการวิจัย การวิจัยทางการศึกษาของประเทศไทย ยังไม่เป็นที่ยอมรับและให้ความเชื่อถือในการปฏิบัติอย่างแท้จริง ผู้ทำวิจัยหรือหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ทำการวิจัยไป ตามความสนใจของตนเอง ผู้ปฏิบัติและผู้ใช้ผลการวิจัยยังคงปฏิบัติและใช้ความความคิดของตน ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการใช้ผลวิจัยมากขึ้น และอยู่ในวงการต่าง ๆ กว้างขวางนั้น เพราะมีการทำงาน ประสานระหว่างผู้ผลิต และผู้ใช้งานวิจัยมากขึ้น แต่ก็ยังมีขีดจำกัดในการนำผลการวิจัยไปใช้ โดยเฉพาะการนำผลวิจัยไปใช้เพื่อวางนโยบายในระดับต่าง ๆ ของผู้บริหารนั้นมีอยู่น้อย การยอมรับ ความสำคัญของงานวิจัยเป็นไปในรูปที่แสดงออกทางคำพูดมากกว่าการกระทำโดยแท้จริง ผลที่ตาม มากก็คือ ทำให้ผู้วิจัยในสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ขาดแรงจูงใจศึกษาค้นคว้าปัญหาต่าง ๆ และ เกิดความท้อถอย เพราะผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการวิจัย (จรรยา สุวรรณทัต, 2520)

ในปีพ.ศ.2523 ศศิธร พิรภูติ ได้สำรวจปัญหาในการวิจัยผลงานวิจัยของผู้บริหารมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 151 คน พบว่า

1. ปัญหาในการใช้ผลงานวิจัยในระดับมากมี 2 ข้อ คือ แม้มีผลงานวิจัยอยู่ การบริหาร งานยังคงทำตามแบบแผนและกฎหมาย และผลการวิจัยไม่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันท่วงที
2. ปัญหาในการใช้ผลงานวิจัยในระดับปานกลางค่อนข้างมาก มี 10 ข้อคือ
 - 2.1 ผลงานวิจัยที่มีอยู่ส่วนมากเป็นการประเมินผลการทำงาน ทำให้ทราบแต่ สถานภาพและปัญหา แต่ไม่บอกวิธีแก้ปัญห
 - 2.2 ผลงานวิจัยที่มีอยู่ไม่ตรงกับความต้องการจะใช้
 - 2.3 มีงานมากไม่มีเวลาศึกษาและสรุปผลงานวิจัยได้ละเอียด
 - 2.4 ผลงานวิจัยขาดความเฉพาะเจาะจง
 - 2.5 ผลงานวิจัยเน้นทางทฤษฎี ไม่สามารถนำไปใช้ได้
 - 2.6 ไม่ทราบว่ามึงานวิจัยเรื่องอะไร
 - 2.7 ไม่มีเวลาค้นคว้าเพื่อนำผลวิจัยไปใช้
 - 2.8 เกิดปัญหาในการได้รับความยินยอม และความร่วมมือจากบุคลากร

- 2.9 ไม่แน่ใจว่าผลการวิจัยนำไปแก้ปัญหาได้จริง
- 2.10 ผลวิจัยไม่ต่างจากความคาดหวัง ไม่เห็นความจำเป็นของการใช้
3. ปัญหาในการใช้ผลงานวิจัยในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย มี 5 ข้อ คือ
 - 3.1 ขาดความเชื่อมั่นในผลวิจัย
 - 3.2 งานวิจัยระดับอุดมศึกษาเป็นเรื่องใหม่ ไม่มั่นใจในการนำไปใช้
 - 3.3 ผลงานวิจัยล้าสมัย ไม่ทันสมัย
 - 3.4 งานวิจัยส่วนมากเกี่ยวกับการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา
 - 3.5 ภาษาที่ใช้เป็นวิชาการมากเกินไป จนยากแก่การเข้าใจ
4. ปัญหาในการใช้ผลงานวิจัยในระดับน้อย มี 2 ข้อ คือผู้บังคับบัญชาไม่สนับสนุนให้ใช้และผู้บังคับบัญชาไม่เห็นความสำคัญของการวิจัย

การประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัย

ในการประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัย แบ่งเป็นการประเมินย่อย 3 ประเภทคือ

1. การประเมินแผนงานวิจัย หรือการประเมินข้อเสนอโครงการวิจัย (Research Proposal) โดยปกติข้อเสนอโครงการวิจัยประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ คือ *โจทย์วิจัย (Research Question) วิธีการวิจัยหรือวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) ถ้าใช้วิธีวิทยาการวิจัยเหมาะสมก็จะทำให้คำตอบซึ่งเป็นผลวิจัยที่ตอบปัญหาหรือโจทย์วิจัย และแผนการบริหารงานวิจัย* ซึ่งเป็นการจัดแผนงาน แผนคน และแผนเงินให้สอดคล้องภายใต้ระยะเวลาที่เหมาะสม ตลอดจนกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอโครงการวิจัยที่ดีเป็นโครงการวิจัยที่ SMART

S	→	Specific	ความเฉพาะเจาะจงชัดเจน
M	→	Measurable	วัดผลได้
A	→	Attainable	ทำให้บรรลุผลได้
R	→	Reasonable	สมเหตุสมผล
T	→	Timeliness	ทำให้สำเร็จอย่างได้ภายในเวลาที่กำหนด

สำหรับแบบประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยในรายละเอียด แสดงดังนี้

แบบประเมินข้อเสนอโครงการวิจัย*

หัวข้อ	ดีมาก	ดี	ค่อนข้างดี	พอใช้	ยังใช้ไม่ได้
1. ความคิดริเริ่มของข้อเสนอโครงการวิจัย					
2. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์การวิจัย					
3. ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์การวิจัย					
4. ความครอบคลุม ครบถ้วนของการตรวจผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง					
5. การเชื่อมโยงกับนักวิจัย หรือสถาบันอื่น					
6. ความเหมาะสมของระเบียบวิธีวิจัยและการออกแบบวิจัย					
7. คุณค่าด้านการพัฒนาวิชาการ					
8. ความเป็นไปได้ของข้อเสนอโครงการวิจัยในช่วงเวลาที่เสนอ					
9. ชีตความสามารถของหัวหน้าโครงการวิจัย					
10. ชีตความสามารถของผู้ร่วมโครงการวิจัย					
11. ประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการวิจัย					
12. ความเหมาะสมของงบประมาณ					

* เพิ่มเติมและดัดแปลงจากแบบสรุปการประเมินของ สกว.

ข้อเสนอโครงการวิจัยที่ SMART จะทำหน้าที่ทั้ง 3 ประการคือ *ประการแรก* เป็นแผนปฏิบัติการเพื่อใช้สื่อสารกันในหมู่นักวิจัย ซึ่งจะมีความสำคัญยิ่งในการลงมือดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอโครงการวิจัยที่ได้รับอนุมัติ *ประการที่สอง* เป็นเอกสารสำหรับเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความเห็นเพื่อการนำข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงข้อเสนอโครงการให้ดียิ่งขึ้น และ *ประการที่สาม* คือข้อเสนอโครงการวิจัย เป็นสัญญาในกรณีมีการลงนามสัญญาวิจัยตามความต้องการของเจ้าของทุนหรือผู้ต้องการให้ผลวิจัย ในกรณีนี้นักวิจัยเมื่อลงนามในสัญญาแล้ว ข้อเสนอโครงการวิจัยจะเป็นเนื้อหาสาระสำคัญของสัญญาที่นักวิจัยจะต้องปฏิบัติตาม

2. การประเมินความก้าวหน้าของงานวิจัย (formative) ซึ่งเป็นการประเมินการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานวิจัยตามข้อเสนอโครงการวิจัย กล่าวคือ เป็นการนำแผนวิจัยที่เขียนในรูปแบบข้อเสนอโครงการวิจัย สู่อำนาจปฏิบัติให้เกิดผลความก้าวหน้าตามแผนที่กำหนดไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การประเมินความก้าวหน้าของงานวิจัย มุ่งประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินงานวิจัยอย่างทันท่วงที ในกรณีมีปัญหาลุप्तสรรคในการวิจัย คำถามหลักในการประเมินความก้าวหน้าของงานวิจัย ก็คือ นักวิจัยได้ปฏิบัติงานวิจัยตามข้อเสนอโครงการวิจัยเพียงใด ถ้าปฏิบัติไม่ได้ เป็นเพราะเหตุใด นักวิจัยประสบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานวิจัยอะไรบ้าง ถ้าประสบปัญหา นักวิจัยได้แก้ไขอย่างไร และผลการดำเนินงานวิจัยมีความก้าวหน้าตามแผนที่กำหนดหรือไม่ ถ้าไม่ นักวิจัยได้ปรับแผน ตลอดจนมีกลยุทธ์การเร่งรัดอย่างไรบ้าง หลักในการประเมินความก้าวหน้าของงานวิจัย สรุปได้สมการดังนี้

ข้อเสนอโครงการวิจัย และการปฏิบัติงานวิจัย	=	การปฏิบัติงานวิจัย ตามมาตรฐานและ แผนที่กำหนด ในการวิจัย	+	การหลีกเลี่ยง ข้อผิดพลาด หรือหลุมพราง
--	---	--	---	---

3. การประเมินงานวิจัย ซึ่งเป็นการประเมินรวมสรุปคุณค่าและคุณภาพของงานวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งและเป็นปัจจัยที่สำคัญ กำหนดว่างานวิจัยจะเป็นประโยชน์นำไปใช้ได้เพียงใด ถ้างานวิจัยไม่มีคุณภาพ งานวิจัยชิ้นนั้นก็ไม่มีประโยชน์อันใด ไม่ว่าทางวิชาการและการประยุกต์ใช้แก้ปัญหา อีกทั้งเป็นอันตราย ถ้าผู้ให้นำไปใช้เป็นฐานในการตัดสินใจ โดยไม่ทราบว่าเป็นงานวิจัยที่ไม่มีคุณภาพ เชื่อถือไม่ได้ โดยสรุปผลการประเมินคุณค่าและคุณภาพของงานวิจัยเป็นไปตามสมการต่อไปนี้

$\frac{\text{ผลงานวิจัยที่เป็นจริง}}{\text{มาตรฐานของงานวิจัย}} \leq 1.00$

แก่นักวิจัยได้ปฏิบัติงานวิจัยตามมาตรฐานและข้อเสนอโครงการวิจัย มีการบริหารข้อเสนอโครงการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ และป้องกัน ตลอดจนหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดในการวิจัยได้ ย่อมทำให้เกิดผลงานวิจัยที่เป็นไปตามมาตรฐานของผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ ย่อมได้ผลวิจัยที่มีคุณภาพและคุณค่าสูง อันเป็นผลงานที่มีคุณประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการ และหรือการประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาของสังคม

3.1 เกณฑ์มาตรฐานในการประเมินงานวิจัย

ในการอ่านรายงานการวิจัย สิ่งที่คุณผู้อ่านควรจะยึดหลักก็คือ จุดมุ่งหมายของการอ่านมิใช่เพื่อต้องการจะขัดแย้ง และก็มิใช่เพื่อต้องการจะเชื่อหรือยอมรับเลย แต่การอ่านควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อข้่งน้ำหนักและพิจารณาข้อเขียนเหล่านั้น (Francis Bacon) การที่คุณผู้อ่านจะข้่งน้ำหนักและพิจารณาข้อความรู้อย่างเหมาะสม จำเป็นต้องมีเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณาโดยทั่วไป เกณฑ์ในการพิจารณาผลงานวิจัยมี 2 ประการ คือ

3.1.1 *ความตรงภายใน (Internal Validity)* การวิจัยใดมีความตรงภายในก็แสดงว่าข้อค้นพบในการวิจัยเรื่องนั้นต้องเหมาะสม ถ้าเป็นการวิจัยเชิงเหตุผล ข้อค้นพบที่ว่าตัวผลมาจากเหตุที่มุ่งศึกษานั้นถูกต้อง มิใช่ว่าตัวผลมาจากเหตุตัวอื่นด้วย ในกรณีของการวิจัยเชิงบรรยายประเภทความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ในการสรุปว่า สมรรถภาพด้านร่างกายมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางสมอง คำถามที่ผู้วิจัยต้องเสนอไว้ในรายงานการวิจัยก็คือ มีหลักฐานอะไรยืนยันว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์โดยตรง มิใช่ว่าตัวแปรสมรรถภาพทางร่างกายสัมพันธ์กับสมรรถภาพทางสมอง โดยส่งผ่านตัวแปรตัวอื่น ๆ การพิจารณาความตรงภายในของการวิจัยนั้น เราจะพิจารณาจากความสามารถในการควบคุมตัวแปรเกิน ความถูกต้องของการวัด และการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสำคัญ

3.1.2 *ความตรงภายนอก (External Validity)* ในกรณีที่เราศึกษาจากตัวอย่าง (Sample) โดยมุ่งที่จะสรุปพาดพิงข้อค้นพบที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างไปยังประชากรเป้าหมาย (Target Population) การที่จะทำเช่นนี้ได้ ความเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างนับว่ามีความสำคัญยิ่ง การวิจัยทางการศึกษามักถูกใจมตีว่า มีการสรุปพาดพิงเกินข้อมูลอยู่เสมอ ปัญหาเกี่ยวกับความเป็นตัวแทนของตัวอย่างประชากร เราจะพิจารณาจากการได้มาซึ่งตัวอย่างในหลายกรณี การพิจารณาความแตกต่างระหว่างประชากรเป้าหมาย (Target Population) กับประชากรที่สามารถติดต่อได้ถึง (Accessible Population) ในการวิจัยบ่อยครั้งเราจะพบว่า เราไม่สามารถติดต่อกับประชากรได้ทุกคนหรือทุกหน่วย ดังนั้น กรอบในลุ่มตัวอย่างของเราจึงเอาเฉพาะประชากรที่สามารถติดต่อได้เท่านั้น เช่น ประชากรของเราเป็นครู โดยที่สอนอยู่ในชั้นประถมศึกษา ในกรณีนี้เราจะพบว่า ครูไทยที่เรา

ไม่สามารถติดต่อได้โดยไปรษณีย์มีจำนวนไม่น้อย ยิ่งประชากรเป้าหมายกับประชากรที่สามารถติดต่อได้ถึงมีความแตกต่างกัน ยิ่งเป็นปัญหาในความเป็นตัวแทนของตัวอย่างที่เราจะศึกษา ในการวิจัยเชิงบรรยาย โดยเฉพาะการสำรวจมักจะมีประเด็นปัญหาเพิ่มขึ้นในกรณีตัวอย่างไม่ตอบแบบสอบถาม ในกรณีนี้ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาความเป็นตัวแทนของตัวอย่างที่ตอบมา โดยกระจายไปตามตัวแปรที่สำคัญ เช่น เพศ แล้วเทียบสัดส่วนกับการกระจายของประชากรตามเป้าหมายว่ามีความใกล้เคียงกันเพียงใด

3.2 แบบประเมินงานวิจัยโดยทั่วไป

สำหรับเกณฑ์พิจารณาผลงานวิจัยที่แยกรายละเอียดมากขึ้น ได้แก่ แบบสำรวจรายการสำหรับประเมินงานวิจัยของ เลห์มานน์ และ เมห์เรน (Lehmann, I.J. and Mehrens W.A. : 1971) ซึ่งประกอบด้วยรายการคำถาม 12 ข้อ คือ

1. ผู้วิจัยได้กำหนดปัญหาและเขียนปัญหาอย่างกระจ่างแจ้งหรือไม่
2. ปัญหาที่วิจัยมีหลักการหรือทฤษฎีรองรับหรือไม่
3. ปัญหาที่วิจัยมีความสำคัญเพียงใด
4. ผู้วิจัยได้ศึกษางานเขียนทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ถ้ามี งานเขียนที่เกี่ยวข้องตรงประเด็นกับปัญหาที่วิจัยเพียงใด
5. สมมุติฐานในการวิจัยมีหรือไม่ ถ้ามี ผู้วิจัยได้เขียนสมมุติฐานอย่างกระจ่างแจ้งชัดเจนเพียงใด
6. มีการกำหนดคำนิยามปฏิบัติการของสิ่งที่มุ่งวัดอย่างเหมาะสมเพียงใด
7. ผู้วิจัยได้บรรยายถึงวิธีการวิจัยหรือวิธีตอบปัญหาอย่างชัดเจนหรือไม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากตัวอย่างประชากรหรือศึกษาจากข้อมูลประชากร ถ้าศึกษาจากตัวอย่างประชากรผู้วิจัยได้มาซึ่งตัวอย่างอย่างไร เหมาะสมเพียงใด
8. แหล่งของความคลาดเคลื่อนอันจะทำให้ผลการวิจัยผิดพลาดมีอะไรบ้าง ผู้วิจัยได้มีวิธีการควบคุมความคลาดเคลื่อนเหล่านี้หรือไม่
9. ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูลหรือไม่ ถ้าใช้ ระเบียบวิธีทางสถิติเหล่านั้นมีความเหมาะสมเพียงใด
10. ผู้วิจัยได้รายงานผลการวิจัยชัดเจนเพียงไร
11. ผู้วิจัยได้ลงข้อสรุปอย่างชัดเจนหรือไม่ ข้อมูลสนับสนุนข้อสรุปหรือไม่ ผู้วิจัยได้สรุปพาดพิงเกินข้อมูลหรือไม่
12. ข้อจำกัดในการวิจัยเรื่องนี้หรือไม่ ผู้วิจัยได้เขียนอธิบายไว้อย่างชัดเจนหรือไม่

ในปีพ.ศ. 2526 สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ได้พัฒนาแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเพื่อใช้ในการประเมินงานวิจัยในการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ และระดับรองศาสตราจารย์ ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรียกว่า แบบ ค.02 มีข้อกระทงจำนวน 20 ข้อ แต่ละข้อเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ค่อนข้างดี พอใช้ และยังไม่ดี ในปัจจุบัน (2540) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ยังใช้แบบ ค.02 ต่อเนื่องตลอดมา แบบ ค.02 นอกจากเป็นประโยชน์แก่ผู้พิจารณาผลงานวิจัยเพื่อตรวจวัดคุณภาพของงานวิจัยแล้ว ที่สำคัญยิ่งก็จะเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยที่จะประเมินผลงานของตนเอง ถ้าพบข้อด้อยหรือข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อน เช่น การอภิปรายผลวิจัย และข้อเสนอแนะขาดเหตุผลและหลักฐาน เป็นต้น ก็จะได้ปรับปรุงงานวิจัยก่อนที่นำเสนองานวิจัยให้ผู้ประเมินพิจารณาคุณภาพงานวิจัยต่อไป

ในกรณีที่นักวิจัยจะนำเสนอผลงานวิจัยเพื่อขอรับรางวัล (ทั้ง ๆ น่าจะมีการดำเนินงานให้รางวัลผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสูง โดยไม่ให้เจ้าของผลงานวิจัยรู้ตัว) นักวิจัยก็จำเป็นต้องทราบเกณฑ์การประเมินของหน่วยงานนั้น ๆ

ในบทความนี้จะขอยกตัวอย่างเกณฑ์การพิจารณารางวัลผลงานวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช สาขาสังคมศาสตร์ และของสภาวิจัยแห่งชาติ ในการพิจารณารางวัลผลงานวิจัยดีเยี่ยม

เกณฑ์การพิจารณารางวัลผลงานวิจัยเงินทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช สาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2531) มีเกณฑ์ 3 ข้อ คือ

- 1) คุณค่าของผลงานวิจัยและประโยชน์ที่จะนำไปใช้ โดยมีมิติย่อยคือ เป็นงานวิจัยบุกเบิก เป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์ในทางปฏิบัติ และเป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์ทางทฤษฎี
- 2) ความถูกต้องของผลงานวิจัย
- 3) ความพยายามของผู้วิจัยในการผลิตผลงานวิจัยที่เสนอขอมา

แบบ ค.02 แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย

ข้อที่	มิติที่มุ่งประเมิน	ระดับ				
		ดีมาก	ดี	ค่อนข้างดี	พอใช้	ยังใช้ไม่ได้
1	การเข้าถึงข้อเท็จจริงที่เป็นพื้นฐานของการวิจัย	5	4	3	2	1
2	ความสำคัญและความชัดเจนของปัญหาวิจัย	5	4	3	2	1
3	ความน่าเชื่อถือของข้อตกลงเบื้องต้น	5	4	3	2	1
4	ความครอบคลุมและเป็นประโยชน์ของวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	5	4	3	2	1
5	ความเหมาะสมของแนวทางและ/หรือสมมติฐานในการวิจัย	5	4	3	2	1
6	ความเหมาะสมของการออกแบบวิจัย	5	4	3	2	1
7	ความสามารถในการควบคุมตัวแปร (แทรกซ้อน)	5	4	3	2	1
8	ความเป็นตัวแทนของตัวอย่าง	5	4	3	2	1
9	ความเหมาะสมของเทคนิคการเก็บข้อมูล	5	4	3	2	1
10	คุณภาพของเครื่องมือวิจัย	5	4	3	2	1
11	ความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	5	4	3	2	1
12	ความเป็นมาตรฐานของรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย	5	4	3	2	1
13	ความเหมาะสมของการจัดประเภทข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์	5	4	3	2	1
14	ความถูกต้องเหมาะสมของการวิเคราะห์	5	4	3	2	1
15	ความถูกต้องของการแปลผลวิเคราะห์	5	4	3	2	1
16	ความเหมาะสมในการเสนอผลวิจัย	5	4	3	2	1
17	ความถูกต้องของการลงข้อสรุป	5	4	3	2	1
18	ความสมเหตุสมผลและความชัดเจนของการอภิปรายผลวิจัยและข้อเสนอแนะ	5	4	3	2	1
19	คุณค่าและความเป็นประโยชน์ทางวิชาการของงานวิจัย	5	4	3	2	1
20	คุณค่าและความเป็นประโยชน์ทางปฏิบัติของงานวิจัย	5	4	3	2	1

เกณฑ์การพิจารณารางวัลผลงานวิจัยดีเยี่ยมของสภาวิจัยแห่งชาติ (2540)

ผลงานวิจัยดีเยี่ยมจะต้องเป็นผลงานวิจัยตามเกณฑ์พื้นฐาน คือเป็นผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสูง หรือใช้วิธีวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ที่เหมาะสมยิ่ง มีความชัดเจนและมีประสิทธิผลนับเป็นผลงานที่สมบูรณ์ได้ โดยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรือเสนอในการประชุมวิชาการแล้วและเป็นผลงานวิจัยที่มีลักษณะข้อใดข้อหนึ่งดังนี้

- 1) เป็นการคิดค้นใหม่ มีแนวความคิดริเริ่ม เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติราชการ หรือธุรกิจเอกชน หรือสังคมโดยส่วนรวม มีศักยภาพหรือนำไปประยุกต์ใช้ได้ผลดี
- 2) คิดแก้ไขหรือคิดดัดแปลงวิธีที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น
- 3) เป็นการส่งเสริมความรู้ด้านนั้นให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
- 4) มีความสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับทฤษฎี หรือมีส่วนสร้างเสริมทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง หรือเป็นการสร้างทฤษฎีใหม่

จากเกณฑ์ทั้งสองแหล่ง จะพบว่าคุณภาพของงานวิจัย โดยเฉพาะความถูกต้องของผลวิจัย ทั้งตามเกณฑ์ภายในและเกณฑ์ภายนอก นับเป็นเกณฑ์พื้นฐานที่ผู้วิจัยน่าจะต้องทำการวิจัยให้ได้ ผลวิจัยที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในวงการวิจัย ส่วนผลวิจัยจะมีลักษณะเป็นงานวิจัยบุกเบิกและประโยชน์เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้วิจัย และธรรมชาติของโจทย์วิจัยนั่นเอง

บทสรุป

ในบทความนี้ เสนอการประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของการวิจัย สภาพการใช้ผลวิจัย และการประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัย การประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัย ประกอบด้วย *การประเมินเหตุ* คือการประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยหรือแผนวิจัย และการประเมินความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานวิจัย การประเมินเหตุจะนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติงานวิจัยอย่างทันท่วงที อันจะนำไปสู่ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ *การประเมินผล* หรือผลงานวิจัยว่ามีคุณภาพและคุณค่าเพียงใด ในบทความนี้ได้เสนอเกณฑ์การประเมิน และแบบประเมินที่ผู้อ่านจะนำไปใช้ประเมินการปฏิบัติงานวิจัยของตนเองได้ เพื่อให้สมกับเจตนารมณ์ของการประเมินที่มุ่งพัฒนาสรรพสิ่ง และสรรค์สร้างความดีงามและคุณค่าให้แก่สังคมโดยส่วนรวม

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา สุวรรณทัต. “การประเมินผลโครงการและผลวิจัย.” *วารสารรวมคำแหง* 4 (ตุลาคม 2540) : 46–60.
- จรัส สุวรรณเวลา. “แผนภาพที่ 1 การวิจัยคืออะไร” ในสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ การสอนแบบ Research Based Learning. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย* 6 (1) : 2537, 4.
- ทวีป อภิสัทธ์. “การศึกษาลักษณะและปริมาณการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารวิทยาลัยครูที่เปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี 17 แห่ง.” *ปฏิญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521.
- ธีระ อาชวเมธี. “สามมิติของการวิจัยเชิงประจักษ์” *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย* 1(1):2529, 25–34.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. “การสังเคราะห์งานวิจัย.” *สารานุกรมศึกษาศาสตร์* 7 (กรกฎาคม–พฤศจิกายน, 2530) : 116–121.
- มานี สมิธสัมพันธ์ และคนอื่นๆ. “บทคัดย่อ.” *รายงานการวิจัย : การสำรวจการนำผลงานวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยไปใช้ (งบประมาณ 2515–2518)* สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2521.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. “คำกล่าวสรุปการสัมมนา.” *รายงานการสัมมนาเรื่องการพัฒนาการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์* (สภาวิจัยแห่งชาติ, 2519) : 112–113.
- ศศิธร พิรุณดี. “การสำรวจปัญหาในการใช้ผลงานวิจัยของผู้บริหารมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร.” *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต* ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. *การวิจัยเชิงบรรยาย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2525.
- _____. การวิเคราะห์ผลงานวิจัย. *วารสารมัธยมปริทัศน์*. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (มีนาคม–พฤษภาคม, 2538) : 5–14.
- _____. *วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา*. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สมศักดิ์ วิราพร. “การบริหารงานของสภาวิจัยแห่งชาติ.” *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต* สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2513.
- Glass, G.V. 'Meta-Analysis : An Approach to the Synthesis of Research Results.' *Journal of Research in Science Teaching*. 19 (2) : 1982, 93–112.
- Lehmann, I.J. and Mehrens, W.A. (ed.) *Educational Research : Reading In Focus*. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1971: 10.